

**СТАН ПОКАЗНИКІВ ІМУНІТЕТУ ТА БІОЦЕНОЗУ КИШЕЧНИКУ У
НОВОНАРОДЖЕНИХ ДІТЕЙ НА ФОНІ КАНДИДОЗНОЇ ІНФЕКЦІЇ**

Сумський державний університет, медичний інститут (м. Суми)

Робота виконана у рамках науково-дослідної теми медичного інституту СумДУ «Вивчення стану здоров'я дитячого та дорослого населення Сумської області в умовах впливу несприятливих соціальних, економічних та екологічних чинників», № держреєстрації 0101U002098.

Вступ. На сьогоднішній час відзначається ріст інфекційно-запальних захворювань, викликаних умовно-патогенними грибами роду *Candida*. Так, частота інфекційно-запальних захворювань у новонароджених дітей впродовж останніх десятиріч практично не змінюється, не дивлячись на поширення спектру антибактеріальних препаратів, що використовуються, поліпшення способів виходжування та цілий ряд інших організаційних та лікувально-профілактичних заходів [5, 9, 10]. У свою чергу, інфекційно-запальні захворювання новонароджених – одна з пріоритетних проблем сучасної перинатальної медицини. Виникнення гнійно-септичних інфекцій у дітей в період новонародженості, кількість цих захворювань, клінічні форми і тяжкість їх перебігу помітно впливають на демографічні показники [4, 10]. В останні роки відмічається збільшення частоти інтранального інфікування плоду. Ранні терміни інфікування змінюють імунну відповідь плоду і новонародженої дитини на інфекційний процес [1, 2, 6]. Крім того, відсутність повної реєстрації гнійно-септичних інфекцій у пологових будинках, недостатні знання особливостей їх етіології та епідеміології не дають можливості оцінити поширеності перинатальних інфекцій і прийняти цілеспрямовані заходи для профілактики інфекційних захворювань, у тому числі кандидозної інфекції.

Період новонародженості характеризується недостатньою зрілістю імунної системи, у зв'язку з чим інфікування грибами роду *Candida*, представляє значну небезпеку у наслідку кандидозного процесу [11, 12].

Мета і завдання дослідження. Встановити закономірності імунологічних порушень при кандидозному ураженні кишечника у новонароджених дітей. Для досягнення поставленої мети були виконані такі завдання: 1) вивчення видового складу мікробіоти кишечника; 2) вивчення показників імунологічного профілю (В- та Т- лімфоцитів, рівень цитокінів та імуноглобулінів IgA, IgM, IgG).

Об'єкт і методи дослідження. Об'єкт дослідження – стан імунітету у новонароджених дітей (n = 45) з *Candida*-патологією кишечника (**табл. 1**).

Таблиця 1

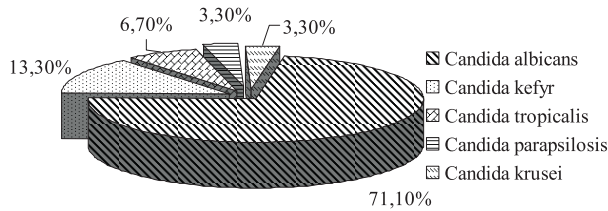
**Групи новонароджених дітей,
які були обстежені**

Група	Нозологічна форма	Число обстежених (абс. од.)	%
Перша група (I)	Кандидоз кишечника	15	22,0
Друга група (II)	Бактеріально-кандидозні ентероколіти	15	
Третя група (III) (контрольна)	Практично здорові новонароджені діти, народжені природнім шляхом, у складі мікрофлори різних ділянок тіла <i>Candida</i> spp. не були виявлені	15	

При проведенні досліджень ідентифікацію виділених штамів грибів проводили за загально прийнятими методиками [3, 7, 8]. Оцінку мікробного обміненія кишечника проводили стандартними методами з використанням диференціально-діагностичних середовищ.

Імунологічне обстеження включало в себе кількісну оцінку у крові субпопуляцій лімфоцитів: CD3+, CD4+, CD8+ (М-ПОК, за допомогою еритроцитарних діагностикумів товариства НВЛ «Гранум», м. Харків); CD16+, CD20+, CD95+ (імунофлюоресцентним методом за допомогою моноклональних антитіл ЗАТ «Сорбент-сервіс», м. Москва). Кількісний та якісний склад імуноглобулінів у копрофільтратах проводили методом простої радіальної імунодифузії в гелі за G. Mancini et al. Рівень цитокінів визначали за методом імуоферментного аналізу (ІФА) по рекомендованим протоколам до тест-системи фірми «Вектор-Бест» (м. Новосибірськ, Росія).

Результати досліджень та їх обговорення. При обстеженні дітей трьох основних груп нами було ідентифіковано 45 штамів грибів роду *Candida*. Проведений аналіз (**рис.**) мікологічного дослідження дітей I та II груп показав, що основним етіологічним агентом є *Candida albicans* (71,1 ± 4,9 % всіх виділених штамів *Candida* spp.), на другому місці за частотою виділення із кишечника знаходиться *Candida kefyr*; на третьому - *Candida tropicalis*; на четвертому - *Candida parapsilosis* та *Candida krusei*.

Рис. Видовий склад грибів роду Candida виділених із кишечника новонароджених.

При аналізі показників мікробіоценозу кишечника було встановлено, що у неонатальний період у дітей II групи збільшується масивність обсіменіння грибами роду Candida (табл. 2).

Таблиця 2

Розподіл дітей II групи залежно від масивності обсіменіння слизової кишечника Candida spp. (%)

День обстеження	Відсоток дітей, у яких виділено гриби у кількості (КУО/г (P±m))				
	≤ 10 ²	10 ² -10 ³	10 ³ -10 ⁴	10 ⁴ -10 ⁵	10 ⁵ -10 ⁶
3 – 5 доба життя	60,0±3,6	20,0 ± 2,1	20,0 ± 2,1	0	0
18 – 29 доба життя	13,3±1,6	40,0 ± 2,6	33,3 ± 2,4	6,7 ± 1,1	6,7 ± 1,1

На наш погляд, це обумовлено, по-перше, ймовірно характером адаптаційних змін імунної системи, по-друге, зміною патогенних властивостей супутніх умовно-патогенних мікроорганізмів, у тому числі Candida spp. (табл. 3).

Таблиця 3

Результати вивчення адгезивних властивостей культуральних форм Candida spp., виділених від новонароджених дітей I та II груп

Candida spp.	Ступінь адгезії			
	нульовий	низький	середній	високий
	кількість штамів, %			
Candida albicans	6,25	9,35	37,50	46,90
Candida kefyr	0	33,30	66,70	0
Candida tropicalis	0	33,30	33,30	33,3
Candida parapsilosis	0	50,00	50,0	0
Candida krusei	0	0	100	0

При вивченні адгезивних властивостей культуральної форми Candida spp., нами встановлений той факт, що серед високоадгезивних штамів Candida spp., 60,0±1,5% були виділені в асоціації з коагулазопозитивними та коагулазонегативними стафілококами, з вираженими патогенними властивостями.

Вірогідність виникнення та тяжкість перебігу у багатьому визначається особливостями взаємодії Lactobacillus spp. та Candida spp. Фізіологічно цінним компонентом біоценозу товстої кишки є Lactobacillus spp. – облигатно або факультативно анаеробні молочнокислі бактерії [2]. Аналізуючи кількісний склад мікробного обсіменіння досліджуваного матеріалу висіяного на Rogosa SL-агар, нами виявлений той факт, що Lactobacillus spp. у кількості ≥ 10⁴ на 25 - 29 добу життя виявлялися лише у 20,0±2,5% дітей I групи та 40,0±1,9% II групи, котрі знаходилися на грудному вигодовуванні з перших днів життя. При чому, дана масивність обсіменіння такими бактеріями не відповідає віковій нормі. Для порівняння у 77,3±3,6% дітей III групи лактобактерії виявлялися на 25 - 29 добу життя у кількості ≥ 10⁷КУО/г.

Для більш детального вивчення причин розвитку Candida-патології кишечника були вивчені показники гуморальної та клітинної ланки імунітету новонароджених дітей, обстежених груп.

При кандидозній інфекції кишечника у новонароджених дітей (I група) був зареєстрований лейкоцитоз (p < 0,01), нейтрофіліоз (p < 0,01), моноцитоз (p < 0,02) (табл. 4).

Таблиця 4

Зміни у загальному аналізі крові у новонароджених дітей I групи

Група обстежених дітей	Показник, що вивчався			
	лейкоцити, 10 ⁹ /л	моноцити, 10 ⁹ /л	нейтрофіли, 10 ⁹ /л	лімфоцити, 10 ⁹ /л
I, n = 15	12,5±0,50*	0,75±0,07**	5,71±0,46*	6,79±0,28
III, n = 15	10,6±0,4	0,57±0,05	3,1±0,19	6,89±0,32

Примітка: * - достовірна відмінність (p < 0,01); ** - достовірна відмінність (p < 0,02) у порівнянні з групою здорових дітей.

Як видно із таблиці 4 кількість лейкоцитів у дітей I та контрольної груп відрізнялася. Так, кількість лейкоцитів крові була статистично достовірно (p < 0,02) вища у дітей I групи (12,7±0,51410⁹/л. Таким чином, загальна лейкоцитарна реакція у дітей з кандидозом кишечника (при масивності обсіменіння кишечника ≥ 10⁴ КУО/г матеріалу) носить виражений характер.

При вивченні адаптивної імунної відповіді у дітей I та II груп, яке проводилося на 18 – 29 добу життя, були встановлені суттєві зміни у імунному статусі (табл. 5).

Таблиця 5

Значимі показники імунологічного профілю новонароджених дітей на 18 – 29 добу життя

Показники	I група	II група	III (референтна норма)
CD-3+, 10 ⁹ /л	5,45±0,20	3,97±0,14*	5,5±0,3
CD-4+, 10 ⁹ /л	3,2±0,16*	1,96±0,09*	2,5±0,12
CD-16+, 10 ⁹ /л	0,49±0,06*	0,63±0,07	0,65±0,08
CD-20+, 10 ⁹ /л	0,78±0,09*	1,56±0,14	1,6±0,18
CD-8+, 10 ⁹ /л	0,89±0,09*	1,63±0,03*	1,3±0,11
CD-95+, 10 ⁹ /л	0,16±0,20*	0,10±0,04	0,09±0,10

Примітка: * - достовірна відмінність (p < 0,05) у порівнянні з групою здорових дітей.

Як видно із даних наведених у таблиці 5, імунологічні показники у дітей I групи (18 – 29 доба життя) з вираженим кандидозом кишечника, характеризувалися: зменшенням кількості CD-16+ та CD-8+ лімфоцитів (p < 0,05), на фоні підвищеної експресії CD-95+ та збільшення кількості CD-4+ лімфоцитів. Крім того, у дітей даної групи спостерігається підвищення рівня нейтрофілів (до 5,71±0,46·10⁹/л). Такі імунологічні «зсуви» свідчать про перерозподіл клітин у вогнище запалення, викликаного Candida spp.

Для дітей II групи з кандидозно-бактеріальним ентероколітом було також характерно (табл. 5): підвищення (p < 0,05) відносної кількості CD-8+ лімфоцитів; кількість CD-16+ лімфоцитів у межах норми; дисбаланс CD-4+ та CD-8+ лімфоцитів з підвищенням рівня останніх. Така імунологічна картина пояснює зменшення (p < 0,05) кількості CD4+, які є високочутливими до впливу факторів запалення, яке спостерігається при асоційованому ентероколіті.

Враховуючи те, що при асоційованому ентероколіті суттєве значення відіграють екзо- та ендотоксини бактеріальної мікрофлори, то це і пояснює високу апоптичну готовність лімфоцитів до клітинної смерті.

Кількість В-лімфоцитів (CD-20+) була практично однаковою як у дітей II групи (1,56±0,14·10⁹/л), так і у дітей контрольної групи (1,6±0,18·10⁹/л), (p < 0,05). Кількість апоптичних клітин (CD-95+) у дітей II групи не мала статистично достовірного зсуву порівняно з контрольною групою дітей.

Інтерпретація імунологічних показників у період новонародженості доволі складна, тому що в цей період життя дитина знаходиться під впливом трансплацентарного материнського імунітету. В цей період на імунну систему дитини «обвалюється» антигенний каскад. Звичайно, адаптивні імунні реакції, у нормі, після народження «вмикаються» поступово. Первинна імунна відповідь, клітинна та гуморальна, направлена на формування адекватної імунної відповіді. Але саме цей період є найбільш вразливим для дитини.

При дослідженні мукозального імунітету були отримані дані про зменшення вмісту IgG у копрофільтратах дітей I групи порівняно із групою здорових дітей, а у дітей II групи – підвищення концентрації IgG та IgM (табл. 6).

Найнижчий рівень IgM та IgG було зафіксовано у дітей з кандидозом кишечника, у біоценозі якого виявлялися Candida spp. у кількості ≥ 10⁴ КУО/г матеріала. Такий характер змін у гуморальній ланці імунітету пояснює неефективність гуморальної відповіді проти грибів роду Candida у дітей I групи. Можливо, це пов'язано з порушенням антигенпрезентації, яку здійснюють фагоцити. Внаслідок чого відбувається порушення послідовності продукції антитіл. У дітей з кандидозно-бактеріальними ентероколитами збільшення концентрації IgM може бути пов'язаним з наявністю супутнього чинника – умовно-патогенних мікроорганізмів, що опосередковують тимуснезалежну гуморальну імунну відповідь.

Таблиця 6

Концентрація імуноглобулінів у копрофільтратах новонароджених дітей, досліджуваних груп

Група дітей	Концентрація імуноглобулінів (M±m)		
	IgA, г/л	IgM, г/л	IgG, г/л
I	0,11±0,01	0,08±0,01	0,09±0,01*
II	0,08±0,01*	0,21±0,02	0,20±0,02
III	0,12±0,01	не виявл.	0,16±0,01

Примітка: * - достовірна відмінність (p < 0,05) у порівнянні із групою здорових дітей.

Враховуючи те, що IgM новонароджені діти продукують особисто, IgG – передаються через плаценту матері, а IgA – діти отримують через молоко, то наступним етапом нашого дослідження стало вивчення впливу годування на імунологічні показники при кандидозі кишечника.

Порівняння результатів рівня основних імуноглобулінів у копрофільтратах дітей I та II груп показало, що у дітей I групи рівень IgA був у межах референтної норми (табл. 6). Це пов'язано з тим, що всі діти цієї групи знаходилися на грудному вигодовуванні. І навпаки, у дітей II групи рівень IgA був менше ніж референтна норма, при чому 53,3% дітей даної групи були на штучному вигодовуванні. Встановлено, що у дітей з кандидозно-бактеріальним ентероколітом спостерігається підвищення рівня IgG та IgM у копрофільтратах ніж у дітей контрольної групи, що говорить про більше антигенне навантаження імунної системи даної групи дітей та більшу проникність слизової оболонки кишечника для імуноглобулінів.

Висновки. Неінвазивний кандидоз кишечника у новонароджених дітей супроводжується зменшенням кількості CD-16+ та CD-8+ лімфоцитів (p < 0,05), на фоні підвищеної експресії CD-95+, збільшення кількості CD-4+ лімфоцитів та нейтропенії. Такі

особливості імунореактивності свідчать про перерозподіл клітин у вогнище запалення, викликаного *Candida spp.* та супроводжуються зменшенням кількості представників індигенної мікрофлори у дітей даної групи.

Імунний статус новонароджених з кандидозно-бактеріальними ентероколітами на 18 – 29 добу життя характеризується дисбалансом CD-4+ та CD-8+ лімфоцитів з підвищенням рівня останніх. Зниження кількості CD4+ клітин, які є високочутливими

до компонентів запалення, свідчить про те, що при кандидозно-бактеріальному ентероколіті провідним чинником є супутня бактеріальна мікрофлора, яка стимулює гуморальну ланку імунітету. Цей висновок підтверджується виявленням збільшення рівня IgG та IgM.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням впливу клінічних та пробіотичних штамів індигенної мікрофлори на показники місцевого імунітету.

Список літератури

1. Амирова В. Р. Характер колонизации грибами рода *Candida* и их лекарственная устойчивость у новорожденных в акушерством стационаре / В. Р. Амирова, Э. Н. Ахмадеева, Т. А. Малиевская // Российский педиатрический журнал. – 2001. - № 6. – С. 8 – 10.
2. Анохина Г. А. Роль микрофлоры кишечника в норме и патологии / Г. А. Анохина, Н. В. Харченко // Здоров'я України XXI сторіччя. – 2007. – № 7 (1). – С. 12 - 14.
3. Брилис В. И. Методика изучения адгезивного процесса микроорганизмов / В. И. Брилис, Т. А. Брилеие, Х. Б. Ленцнер // Лаб. Дело. - 1986. - № 4. - С. 210 - 212.
4. Булатова Е.М. Роль пребиотиков в состоянии кишечной микробиоты грудных детей / Е. М. Булатова, И. С. Волкова, О. К. Нетребенко // Педиатрия. – 2008. – Т. 87, № 5. – С. 87 – 92.
5. Бурова С. А. Современные представления о грибковой патологии пищеварительного тракта / С. А. Бурова // Лечащий врач. - 2005. – № 6. - С. 52 - 56.
6. Елинов Н. П. Особенности патогенных и условно-патогенных грибов, механизмов развития микотических процессов *in vivo* / Н. П. Елинов // Проблемы мед. микологии. - 2001. - Т. 3, № 2. - С. 39-40.
7. Лисовская С. А. Новые подходы в изучении адгезивных свойств патогенных штаммов *Candida albicans* / С. А. Лисовская, Н. И. Глушко // Проблемы медицинской микологии. - 2006. - Т. 8, № 2. - С. 58.
8. Перечень основных методов и критериев диагностики микозов: Методические рекомендации. СП б МАЛО, С-Пб., 2001.- 24 с.
9. Самсыгина Г. А. Кандидоз новорожденных детей / Г. А. Самсыгина // Педиатрия. – 2008. – Т. 87, № 5. – С. 111 – 115.
10. Сельнікова О.П. Внутрішньо-лікарняні інфекції – актуальна проблема сучасної епідеміології / О. П. Сельнікова, О.І. Поліщук, Л. В. Авдеева // Матері-али міжнар. наук.-практ. конф. “Проблеми епідеміології, діагностики, клініки, лікування та профілактики інфекційних хвороб”, присвяченої пом'яті академіка Л.В. Громашевського. - Київ, 2002. - С. 129-132.
11. Antibody response to *Candida* and its use in clinical practice / L. Klingspor, T. H. Eberhard, G. Stintzing [et al.] // J. Mycoses. – 1994. – Vol. 37, № 5 – 6. – P. 199 – 204.
12. Shoham S. The immune response to fungal infections / S. Shoham, S. M. Levitz // Brit.J.Haematol. – 2005. – Vol. 129. – P. 569 – 582.

УДК 577.27:616.992:579.262

СТАН ПОКАЗНИКІВ ІМУНІТЕТУ ТА БІОЦЕНОЗУ КИШЕЧНИКУ У НОВОНАРОДЖЕНИХ ДІТЕЙ НА ФОНІ КАНДИДОЗНОЇ ІНФЕКЦІЇ

Івахнюк Т.В.

Резюме. У статті проаналізовано результати імунологічних та мікробіологічних досліджень новонароджених дітей. Встановлено, що у дітей на тлі кандидозу кишечника і кандидозно-бактеріального ентероколіту основним етіологічним агентом є *Candida albicans* ($71,1 \pm 4,9\%$ всіх виділених штамів *Candida spp.*). $60,0 \pm 1,5\%$ культуральних форм *Candida spp.* проявляли високу ступінь адгезії в асоціації з стафілококами. При неінвазивному кандіозі кишечника у новонароджених дітей спостерігається зменшення кількості CD16+ ($0,49 \pm 0,06 \cdot 10^9/\text{л}$) і CD8+ лімфоцитів ($0,89 \pm 0,09 \cdot 10^9/\text{л}$) ($p < 0,05$), на тлі підвищеної експресії CD95+, збільшення кількості CD4+ лімфоцитів ($3,2 \pm 0,16 \cdot 10^9/\text{л}$) і нейтропенії ($5,71 \pm 0,46 \cdot 10^9/\text{л}$). Імунний статус новонароджених з кандидозно-бактеріальними ентероколітами на 18 - 29 добу життя характеризується дисбалансом CD4+ (зниження кількості до $1,96 \pm 0,09 \cdot 10^9/\text{л}$) і CD8+ лімфоцитів з підвищенням рівня останніх і збільшенням рівня IgG $0,20 \pm 0,02 \text{ г/л}$ і IgM $0,21 \pm 0,02 \text{ г/л}$.

Ключові слова: *Candida spp.*, новонароджені, біоценоз, імунореактивність.

УДК 577.27:616.992:579.262

СОСТОЯНИЕ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ИММУНИТЕТА И БИОЦЕНОЗА КИШЕЧНИКА У НОВОРОЖДЕННЫХ НА ФОНЕ КАНДИДОЗНОЙ ИНФЕКЦИИ

Ивахнюк Т.В.

Резюме. В статье проанализированы результаты иммунологических и микробиологических исследований новорожденных детей. Установлено, что у детей на фоне кандидоза кишечника и кандидозно-бактериального энтероколита основным этиологическим агентом является *Candida albicans* ($71,1 \pm 4,9\%$ всех выделенных штаммов *Candida spp.*). $60,0 \pm 1,5\%$ культуральных форм *Candida spp.* проявляли высокую степень адгезии в ассоциации с стафилококками. При неинвазивном кандидозе кишечника у новорожденных детей наблюдается уменьшение количества CD16+ ($0,49 \pm 0,06 \cdot 10^9 / \text{л}$) и CD8+ лимфоцитов ($0,89 \pm 0,09 \cdot 10^9 / \text{л}$) ($p < 0,05$), на фоне повышенной экспрессии CD95+, увеличения количества CD4+ лимфоцитов ($3,2 \pm 0,16 \cdot 10^9 / \text{л}$) и нейтропении ($5,71 \pm 0,46 \cdot 10^9 / \text{л}$). Иммунный статус новорожденных с кандидозно-бактериальными энтероколитами на 18 - 29 сутки жизни характеризуется дисбалансом CD4+ (снижение количества до $1,96 \pm 0,09 \cdot 10^9 / \text{л}$) и CD8+ лимфоцитов с повышением уровня последних и увеличением уровня IgG $0,20 \pm 0,02 \text{ г/л}$ и IgM $0,21 \pm 0,02 \text{ г/л}$.

Ключевые слова: *Candida spp.*, новорожденные, биоценоз, иммунореактивность.

UDC 577.27:616.992:579.262

State Immunity Parameters And Biocenosis Of The Intestine In Newborn Children With Candidiasis

Ivakhnyuk T.V.

Summary. Result of the immunological and microbiological studies of newborns. It is established that the children against intestinal candidiasis and *Candida*-bacterial enterocolitis major etiologic agent is *Candida albicans* ($71,1 \pm 4,9\%$ of all isolates *Candida spp.*). $60,0 \pm 1,5\%$ of cultural forms of *Candida spp.* showed a high degree of adhesion in association with staphylococci. On noninvasive intestinal candidiasis in infants, a decrease of CD16+ ($0,49 \pm 0,06 \cdot 10^9 / \text{l}$) and CD8+ lymphocytes ($0,89 \pm 0,09 \cdot 10^9 / \text{l}$) ($p < 0,05$) at background of increased expression of CD95+, increasing the number of CD4+ T cells ($3,2 \pm 0,16 \cdot 10^9 / \text{l}$) and neutropenia ($5,71 \pm 0,46 \cdot 10^9 / \text{l}$). Immune status of infants with *Candida*-bacterial enterocolitis in 18 - 29 day life is characterized by an imbalance of CD4+ (reduction of up to $1,96 \pm 0,09 \cdot 10^9 / \text{l}$) and CD8+ lymphocytes with higher levels of recent and increasing levels of IgG $0,20 \pm 0,02 \text{ g/l}$ and IgM $0,21 \pm 0,02 \text{ g/l}$.

Key words: *Candida spp.*, newborns, biocenosis, immunoreactivity.

Стаття надійшла 29.11.3011 р.

Рецензент – проф. Похилько В.І